

વાલી સહયોગી જાતે શીખવા તરફ પ્રથમ ડગ... આટલું કરીએ

વાલી મિત્રો, નમસ્કાર.

શાળામાં વેકેશન પડતાં જ આપના મનમાં આપના બાળકો હવે શું કરશે, તેમનામાં રહેલી ઉર્જાનો સકારાત્મક ઉપયોગ કેવી રીતે કરાવીએ? એવા અનેક પ્રશ્નો ઊભા થતાં હશે. પણ ખરેખર બાળકો તોફાન નથી કરતાં હોતા તેની પાસે રહેલી ઉર્જાને દેખાડતા હોય છે. બાળકોની સર્જનવૃત્તિને આપણે ક્યારેક તોફાન સમજવાની ભૂલ કરતાં હોઈએ છીએ. આપું ન થાય તે માટે આ વેકેશન દરમિયાન ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા બાળકોને ધ્યાને લઈ તેનામાં રહેલી દક્ષતા, ક્ષમતા અને તેની રૂચી મુજબની પ્રવૃત્તિઓ-પ્રોજેક્ટ્સ કરાવવાનું આયોજન કરેલ છે. હાલમાં શાળામાં પણ આપના બાળકોને દરેક ધોરણમાં પ્રવૃત્તિ દ્વારા જ શીખવવાનો અભિગમ અમલીકૃત હોય તેમને આપું કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી નહીં પડે તેની ખાતરી છે. ધોરણ 1 થી 10 સુધીના બાળકોને ધ્યાને લઈ તેના માટે વેકેશનમાં ઘરે બેઠા વાલીના સહયોગથી દરરોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ-પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તે અભિગમને ધ્યાને લઈ આપું કરી રહ્યા છીએ. આ પ્રવૃત્તિઓના નિર્માણ સમયે નીચેના હેતુઓને ધ્યાને લેવાયા છે:

- બાળક દરરોજ કોઈ એક સેવા કાર્યમાં જોડાય તેની ખાતરી કરો. (દા.ત. પક્ષીઓને ચણ કે પાણી મૂકવું, ગાયને ચારો નાખવો, વડીલોની સેવા કરવી વગેરે વગેરે)
- દરેક પ્રવૃત્તિ માટે બાળકોની વ્યક્તિગત ધ્યાને લેવાઈ છે.
- પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગમાં લેવાની તમામ સાધન સામગ્રી સ્થાનિક હોય તેવી, બિન ખર્ચાળ અને દરેક ગામમાં સહેલાઈથી મળી રહે તેને ધ્યાને લેવાઈ છે.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ બાળકોના અનુભવ જગતને પ્રાધાન્ય આપતી અને તેના રોજિંદા જીવનને સ્પર્શતી હોય તેવી પસંદ કરાઈ છે.
- દરેક પ્રવૃત્તિ સરળ, આનંદદાયી અને કઈક શીખવનાર બની રહેતી હોવાથી તે કરવા માટે બાળકનો ઉત્સાહ વધે તેનો ખ્યાલ રખાયો છે.
- આ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે બાળકો ઘરના સભ્યો સાથે ખુલા મને વાતચીત કરશે, ગામના લોકોને મળશે, પડોશના સભ્યો સાથે બેસી વાતો કરશે અને તે માટે તેમને સ્વતંત્રતા મળી રહે તેવું વિચારેલ છે.
- અહીં અપાયેલ પ્રવૃત્તિઓ સીધેસીધું શિક્ષણ આપતી નથી પરંતુ પર્યાવરણીય અને અનુભવજન્ય શિક્ષણ પૂરું પાડે તેવા પ્રકારની પસંદ કરવામાં આવેલ છે. જે બાળકોને આગળના ધોરણમાં મદદરૂપ થશે.
- શાલેય શિક્ષણ માટે વર્ગમાં લીધેલા અનુભવોને ધ્યાને રાખી પ્રવૃત્તિની રચના કરેલ હોય બાળકોને પ્રવૃત્તિ કરવામાં કોઈ સમસ્યા ઊભી ન થાય તેને ધ્યાને લેવું.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ ભાષા, ગણિત, પર્યાવરણ, સામાજિક વિજ્ઞાન, વિજ્ઞાન સાથે સંકળાયેલ હોવાથી બાળકોને પ્રવૃત્તિ સાથે પોતાના વિષેનું પરોક્ષ રીતે જ્ઞાન પણ પ્રાપ્ત થાય તેવું વિચારેલ છે.
- વેકેશન હોવાથી શિક્ષકને પણ કોઈ ખતેલ ન પહોંચે અને વાલી સહયોગથી આ પ્રવૃત્તિઓ થઈ શકે તે માટે વ્યક્તિગત રીતે આ પ્રવૃત્તિ મોડ્યુલ નિર્માણ કરેલ છે.
- શીખવાની પહેલી શરત પ્રયોગાત્મક હોય છે તે સિદ્ધાંતને ધ્યાને લઈ આ પ્રવૃત્તિલક્ષી પ્રોજેક્ટના અભિગમનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે.
- વેકેશનના સમયની કુરસદમાં બાળકોનું શીખવાનું ચાલુ રહે રજા દરમિયાન શીખવાનો મહાવરો અટકી ન જાય તેને પણ ધ્યાને લેવાયું છે.

(પાછળ જુઓ)

- પ્રવૃત્તિની રચના સમયે વર્ગ અધ્યાપનની બાબતોને પણ ધ્યાને લીધેલ હોવાથી બાળકોને પોતાના અનુભવો અને વર્ગ વ્યવહારને પણ ચાદ કરવો પડશે જેથી બાળકોની સિદ્ધિનું સ્તર પણ આપોઆપ વાલીઓ જાણી શકશે.
- બાળકોના સમગ્રતયા વિકાસ માટે પંચકોશને ધ્યાને લઈ નિર્માણ થયેલી જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓના પ્રકારોમાં શારીરિક, પ્રાણિક, માનસિક, બૌદ્ધિક અને ચૈતસિક વિકાસને ધ્યાને લેવામાં આવેલ છે.
- બાળકોને આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, ચર્ચા, પરામર્શ, રમતગમત, કલ્પના, મુલાકાત, ઇન્ટરવ્યૂ, અવલોકન અને શોધખોળ કરવાની તકો ઊભી થાય તેવું વિચારેલ છે.
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અનુસાર શિખવાની પંચપદી મુજબ બાળકોને જાતે શીખવા માટે અભ્યાસ અને પ્રયોગની તકો મળે તેવું આયોજન કરેલ છે.
- NEP-2020 અનુસાર વેકેશનમાં ઘરે બેઠા આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાની હોવાથી શિક્ષકની જવાબદારી ઓછી થાય તેવું આયોજન વિચારેલ છે. જેથી બાળકો આ પ્રવૃત્તિઓ કરે અને જાતે કરે તેવા સિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરેલ છે.
- આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવાથી બાળકોમાં સ્થાનિક સ્ત્રોત સંદર્ભ, વ્યક્તિ વિશેષ, ગાણિતિક કૌશલ્યો, ભાષા જ્ઞાન અને જીવન કૌશલ્યોનો પણ વિકાસ થાય તેવું આયોજન કરેલ છે.
- આવતીકાલના નાગરિક તરીકે જવાબદારીનું ભાન થાય, પર્યાવરણ, વિજ્ઞાનના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનો ખ્યાલ મળે, સ્વચ્છતા-આરોગ્ય જળવાઈ રહે, સરકારી યોજનાઓ, બેન્કની સહાય, હક અને ફરજ માટેની બાબતોને પ્રવૃત્તિ માધ્યમે મૂકીને એક નવા અભિગમનું સ્થાપન થાય તેવા પ્રયાસો કરાયેલ છે.

ટૂંકમાં વેકેશનમાં ગૃહ અભ્યાસ સાથે બાળકોને દૈનિક નવીનતમ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટેની તક મળી રહે તે માટેના ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા આ ગમ્મત સાથે જ્ઞાનના પ્રકલ્પને અજમાયશી પ્રકલ્પ તરીકે મૂકીને આપણે જાતે શીખવાની બાબત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા તરફ પ્રથમ ડગ માંડીએ છીએ. આપના બાળકને આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિ પત્રકમાં જે **QRકોડ** આપવામાં આવેલ છે તેને સ્કેન કરી આ પ્રવૃત્તિઓ કરતા સમયે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતોનું માર્ગદર્શન અને સાથે નવી નવી વાર્તાઓ, ગીતો અને અન્ય સર્જનાત્મક માહિતી જોવાનું ચૂકશો નહિ. આપના તરફથી બાળકોની પ્રવૃત્તિના અનુભવોને ધ્યાને લઈ સૂચના કે પ્રતિભાવો પ્રાપ્ત થાય તે અપેક્ષિત રહેશે. આપના બાળકોની પ્રવૃત્તિનાં ફોટોગ્રાફ્સ કે નાના વિડીયો **વોટ્સએપ નંબર 7575962929** પર મોકલવા વિનંતી. તો આવો, બાળકોને જાતે શીખવા દેવા માટે સહાયક અને સહયોગી વાતાવરણ નિર્માણ કરી શિક્ષણ ગુણવત્તા તરફના એક અભિનવ પ્રયોગના અમલીકરણ માટે સાહિયારો પ્રયાસ કરીએ.

કુલસચિવ,
ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી,
ગાંધીનગર

આટલું કરીએ (ધોરણ-૫)

- નમસ્કાર વાલી મિત્રો. વેકેશન દરમિયાન આપના સંતાન દ્વારા ઘરે બેઠા રોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તેની સંભવિત યાદી આપવામાં આવેલ છે. જેમાંથી આપ શક્ય હોય તેટલી પ્રવૃત્તિઓ અથવા તેનાં જેવી પ્રવૃત્તિઓ આપના બાળક પાસે કરાવી શકો છો.
- આપેલ QR કોડને સ્કેન કરી સમયાંતરે આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાનું માર્ગદર્શન અને નવી વાર્તા, ગીત અને અન્ય પ્રવૃત્તિની માહિતી મેળવવાનું ચૂકશો નહિ. આપના સંતાનની પ્રવૃત્તિઓનાં ફોટોગ્રાફ્સ અને વિડીયો 7575962929 મોકલવા વિનંતી.

1. તમારા કુટુંબની અગાઉની પેઢીનાં વડીલોના નામ, તેનો વ્યવસાય અને તમારા બાપુજી આ ગામમાં કયારથી આવ્યા તેનો ઇતિહાસ જાણો.
2. તમારી પાસે રહેલા કોઈ જુના પુસ્તક, છાપા કે મેગેઝિનમાંથી કોઈ વિગત તમારા ઘરના સભ્યો સામે વાંચી સંભળાવો.
3. આગ (અગ્નિ) વગર બનાવી શકાય તેવી ખાવાની ચીજવસ્તુઓ કે વાનગીનાં નામની યાદી બનાવો
4. જે ફળની છાલ, માવો, બીજ બધું જ ખાઈ શકાય તેવા ફળની યાદી બનાવો.
5. તમારા ગામના કોઈ એક સ્થળનું ચિત્ર તે સ્થળે બેસીને દોરો. તેમાં રંગ પૂરી તેના વિશે દસ વાક્યો લખો.
6. ગુજરાતનાં વિવિધ મંદિરો વિશે માહિતી મેળવો. તેમાંથી કોઈ એક મંદિર કોણે અને ક્યારે બંધાવ્યું? શા માટે બંધાવ્યું તેનો ઇતિહાસ જાણી લખો.
7. સ્વચ્છતાનાં સૂત્રો એકઠા કરી લખો.
8. ગામના કોઈપણ દસ વ્યક્તિઓના કુટુંબ વિશે માહિતી એકઠી કરો. તેમાં તેના કુટુંબનાં સભ્યોનાં નામ, તેમનો રોજગાર (તે શું કરે છે તે) લખો.
9. તમારા ઘરે કોઈ સારો પ્રસંગ છે તેની જાણ કરતો પત્ર તમારા સગાસબંધીને લખવાનો થાય તો કેવી રીતે લખાય તે નોટબુકમાં લખો.
10. તમારા ઘરની કોઈ ચીજવસ્તુઓ બંધ થઈ જાય, બગડી જાય ત્યારે કોઈકની પાસે રીપેર (સાજી) કરાવતા હશો. આ લોકો કેટલું ભણેલા છે? તે કેટલા વર્ષથી આ કામ કરે છે અને દર મહિનાના અંતે કેટલું કમાય છે તેની માહિતી લખો.
11. નોટબુકમાં અલગ અલગ ખાનામાં સ્વાદના નામ લખી તેની સામે તમારા ઘરમાં તે સ્વાદની કઈ કઈ ચીજવસ્તુઓ છે તેના નામ લખો.
12. તમે દિવસ દરમિયાન કેટલું પાણી પીઓ છો તે લીટરમાં માપીને યાદ રાખી નોંધો.
13. તમારા ઘરમાં વીજળીની બચત કરવા (વીજળીનું બીલ ઓછું આવે તેવું) માટે શું શું કરી શકાય તેની ઘરના સભ્યો સાથે બેસીને ચર્ચા કરો. ચર્ચામાં લીધેલી આ બાબતો નોટબુકમાં નોંધો.
14. તમારા ગામમાં જે જે વૃક્ષો હોય તેના નામ અને તેની ઉપયોગીતા લખો.
15. તમને ગમતા વાહનનું મોડેલ બનાવો. આ માટે તમને જે સ્થાનિક સામગ્રી જેવી કે પ્લાસ્ટિક બોટલ, પૂઠા, કાગળ, કાર્ડ, સળી, લાકડી બુચ, બિદા મળે તેમાંથી બનાવો.
16. તમારા ગામમાં જો કોઈ સરકારી સંસ્થામાં કર્મચારી કામ કરતા હોય તેમને મળી તેમના વિશે માહિતી એકઠી કરો. આ માહિતી મેળવ્યા બાદ તેને નોટબુકમાં લખો.

(પાછળ જુઓ)

- 17.બસ, રેલ્વે અને અન્ય કોઈ ટીકીટ હોય તો તેને ભેગી કરી સંગ્રહ કરો.
- 18.તમારા ગામમાં કેટલીક સુવિધાઓ હશે જ તેમાં હજીપણ વધુ શું શું સારું કરવાથી ગામ સારું દેખાય તેની વિગત વિચારીને નોટબુમાં લખો.
- 19.તમારી આસપાસ રહેલા વિવિધ વૃક્ષ કે છોડનાં પાનની આકૃતિ કાગળમાં દોરી તેમાં રંગ પૂરો પુંઠાના ૨૬ ટૂકડાઓ પર અંગ્રેજીમાં અલગ અલગ A થી Z લખો. તેમાંથી તમને આવડતા સ્પેલીન્સ (શબ્દો) અક્ષરોનાં કાર્ડ ભેગા કરી બનાવી ઘરના સભ્યોને વાંચી બતાવો. તમે વાંચેલા સ્પેલિંગને નોટબુકમાં લખો.
- 20.તમારા ગામનાં વડીલોને આવડતી, મિત્રો સાથે ઓટલે બેસીને રમી શકાય તેવી કોઈ એક રમત શીખો. તે રમતના નિયમો અને તેની સામગ્રીની માહિતી મેળવી રમત રમો.
- 21.તમારા ગામમાં રહેલી કાપડની દુકાનના માલિકને મળી તેની દુકાનમાં કેવા કેવા પ્રકારનાં કાપડ છે અને તેની કિંમત શું હોય છે તે જાણો. કાપડના નામ અને તેની કીમત તમારી નોટબુકમાં લખો.
- 22.જો તમને કોઈ ૧૦૦૦ (એક હજાર) રૂપિયા વાપરવા માટે આપે તો તમે તેમાંથી કઈ કઈ ચીજવસ્તુ ખરીદી શકશો તેની ખરાઈ તમારા ગામની દુકાનોમાં જઈને કરો. ૧૦૦૦ રૂપિયાની ચીજવસ્તુઓના નામ અને તેની કિંમત નોટબુમાં લખો.
- 23.જુના કાપડના ટુકડામાંથી તમને ગમતી વાર્તાના કોઈ એક પાત્રનું ઢીંગલું બનાવો. આના વડે રાત્રીના તમારા ઘરના સભ્યોને વાર્તા કહો.
- 24.તમને આવડતું કોઈ એક રમકડું બનાવી તેની વાત તમારા મિત્રને કરો.
- 25.તમારા ગામમાં જે આજુબાજુમાં કોઈ નદી હોય તો તે નદી ક્યાથી નીકળે છે અને ક્યા સુધી જાય છે તેની માહિતી મેળવીને લખો.
- 26.તમારા ગામની એવી કોઈ વ્યક્તિ હોય જેને ગામના બધા જ સારી રીતે યાદ કરતાં હોય તેનો ઇતિહાસ તમારા ઘરના સભ્યો પાસેથી જાણો. તેનામાં કઈ કઈ સારી બાબતો હતી તેને લખો.
- 27.તમારા ઘરમાં ૧ થી ૧૦ લીટર પ્રવાહી સમાઈ શકે તેવા ક્યા ક્યા પાત્રો છે તે ચકાસી તેમાં કેટલા લીટર પાણી ભરી શકાય છે તે પાત્રના નામ સાથે લખો.
- 28.૧૦ x ૧૦ ખાનાવાળો ચોરસ બનાવી તેના ખાનામાં જુદા જુદા શાકભાજી અને ફળોના નામ લખી તમારા મિત્રને શોધવા કહો.
- 29.ઘરમાં રહેલ કુદરતી રંગો જેવાકે કંકુ, હળદરથી અંગુઠાની છાપ પાડીને ચિત્રો કે આકૃતિઓ બનાવો.